

melyben a tudós elmélet gyakorlati alkalmazását is megtanítsuk. Rendszeres elméleti ismeretek és önálló tevékenységre szoktatás nélkül tudósokat sem képezhetünk; a jövő hivatásra való tekintet s az arra vonatkozó praktikus előkészítés nélkül pedig ezután is csak Isten kegyelméből támadhatnak jó tanárok.

CSENGERI JÁNOS.

IFJÚSÁGI TORNAVERSENYEINK.

Rég elmúltak már azok az idők, a mikor azt hitték, hogy eleget tettek az ifjúság testi nevelésének, ha csak lelkének adva meg a szükséges képzést, némi elméleti ismeretekkel ellátva bocsátották ki a gyermeket, az életbe. Mindenütt elismerték már annak a szükségét, hogy a testet és a lelket egyenlően figyelemben kell részesíteni és a tanítási anyag megtanulásán kívül ifjúságunkat testi gyakorlatokra is szorítjuk. Ma már nem tartjuk a testgyakorlatokat rájuk nézve károsaknak, hanem fontosaknak és lényegeseknek arra, hogy cselekvésre képes nemzedékünk nőjjon, a mely az élet viharában szilárdan helyt álljon, magának társai előtt közbecsülést, hazájának a külföld előtt tiszteletet szerezzen.

Szerencsésnek nevezhető tehát a közoktatási miniszteriumnak az a kezdeménye, a melyet ifjúsági tornaversenyekkel tett. Új életet adott a középiskola vergődő testnevelésének, de új irányt is, és ez a két körülmény már nemcsak magán a középiskolán, hanem hazánk torna- és sportegyesületein is igen élénken meglátszik. De nemcsak ezért szerencsés ez a két új intézmény, hanem azért is, hogy épen a legelőkelőbb helyről kaptunk erre nézve intést, mivel kezdetleges társadalmunkban erre még történeti hagyományaink nem voltak. Mert, ha rohamosan haladó korunkat utól akarjuk érni, sőt vele együtt is akarunk haladni, e téren is szorgalommal kell a dologhoz látnunk. És ha érezzük még magunkban azt az ősi erőt, a mit a civilizáció eddig még föl nem emésztett, el ne bizakodjunk, első sikereink hanyagokká ne tegyenek, mert úttörő munkánkért sok-sok jövő nemzedék hálájára számíthatunk.

Az ifjúsági tornaversenyekről akarok beszélni, mint nevelő és mint szakember és pedig azért, mert az utóbbi időben ezt a gyöngye csemetét annyi támadás érte. Nem akarok én egyes alkalmakról szólni, szavaimmal személyeket nem illetek, s midőn mégis beszélek, ezt azért teszem, hogy magának az intézménynek néhány olyan tulajdonságára mutassak rá, a melyek megmaradva, ellenségeink kezében hatalmas fegyverekké válhatnak és még létezését is kétségessé teszik. Voltak mindig emberek, a kik az új intézmények iránt bizonyos idegenkedéssel viselkedtek. Itt is úgy van. Ne engedjük tehát felülkerekedni a maradi-

ságot, igyekezzünk a dolgon magán javítani, hogy az eddig még semlegesen viselkedő nagy táborból magunknak mentől több barátot biztosítsunk és magát ez intézményt, mint ifjúságunk testi és erkölcsi jó-tulajdonságainak képzőjét továbbra is sértetlenül fentarthassuk.

Tárgyalásom során először az egészen külső tehnikájára, azután belső rendezésére, hogy úgy mondjam methodusára, térek át és ezekből igyekezem megállapítani azt, a mi az ifjúság helyes testi nevelésére nálunk még általában szükséges, a mi a tornaünnepeken elvetendő, megtartandó és esetleg fejlesztendő.

A «Magyar tanulók első országos tornaversenyé»-t Csáky Albin gróf rendelte el, a melynek általános feladata a 441/91. sz. szerint az, hogy az «iskolai tornázás terén szétszórta és elszigetelten működő törekvéseket egyesítse». Utmutatásai is mind csak általánosak, úgy hogy az egyéni cselekvésnek igen tág teret nyitnak. Innen van, hogy minden rendezőség még esetről-esetre külön szabályokat állapít meg. Ezért valóban ideje volna már, hogy ifjúsági versenyekben valami egységes rendet teremtsünk és megállapítsuk a módokat, hogy a dolog se az ifjúságnak, se a testi nevelés ügyének ártalmára ne legyen. 1891-ben volt az első országos verseny és azóta a kerületekkel együtt már vagy tizenhat, de hogy az elmúlt nyolcz év alatt e téren valami haladás tapasztalható lett volna, senki sem meri állítani. Legfőlebb annyi változás történt, hogy az első kivételével tiszteletdíjakat nem osztottak ki. Különben mindegyik után hosszú viták indultak meg, de a viták meddők maradtak s maradt is minden a régiiben. Ha azután újabbnak a rendezéséhez kellett látni, semmi új, határozottabb alap nem lévén, ismétlődött az ideges kapkodás. Az ünnep maga egy valóságos chaosszá vált, a hol tanár, tanuló és közönség összekeveredett és néha még össze is különbözött s utána mindenki ismét csak egy szomorú tapasztalattal gazdagabban tért haza.

A leglaikusabb néző is első pillanatra észrevehette, hogy itt a bajoknak egyik fő forrása a fegyelemnek a hiánya. Nincs meg a rend sem a készülődésben, sem az ünnep lefolyásában, akár a versenytéren, akár azon kívül, sem pedig az azután történendőkben. Sajnosan igaz, a mit e tekintetben Ratkovszki igazgató a szatmári tornaversenyen tapasztalatról mondott. (L. Tanáregyesületi Közlöny 1898/9. évf. 1. szám.) Annál sajnosabb, mert előtte már mások is elmondották ugyanezeket az előbbi tornaversenyekről és mert a szatmárilag egy időben más helyen a fegyelem hiánya által okozott bajok még fokozottabb mértékben nyilatkoztak meg. (L. a Tornaügy megfelelő számait.) A tapasztalatok általában ugyanis azt mutatják, hogy a versenyre készülő tanuló és tanár — pláne a rendező — már hetekkel előbb félig-meddig, vagy sehogy sem felel meg egyéb kötelességeinek; de tenni kell valamit, mert felülről szorítják őket. Igyekeznek tehát a rövid időnek minden legkisebb részét

kihaszni. Az ebből eredő kárt mindenki könnyen átlátja. A verseny-
 téren a tanárok egymást, sőt a mi még rútabb, a versenyző ifjuság a
 bíráló tanárokat nem respectálja. A szabadgyakorlatok után minden
 rend fölbomlik s ember legyen, a ki azután valami okosat tud csinálni.
 Mert nem szükséges, csak hogy egy-kettő ne tegye meg a magáét, te-
 szem egyik a másik szerén tornázzék, vagy a másik helyén játszzék,
 kizavarta a maga helyéből mind az ötven-hatvan más csapatot. A mi
 azután a versenyen kívül történik, az már igazán súlyos beszámítás alá
 esik. Már maga az igen megrovandó, hogy ilyenkor mindenkinek sza-
 bad dohányoznia, hát még a szállásokon való kártyázás, a korcsmázás
 és az éjjeli kóborlások! Pedig csak egy kissé komolyabb bármiféle test-
 gyakorlathoz, vagy épen versenyhez, tiszta tudóval, pihent izmokkal
 kell kiállani. Bizony az is úgy van, hogy sok vezető nem törődik a gond-
 jaira bizott ifjúsággal és keresi a legelső alkalmat, hogy tőle megszaba-
 duljon. Sokan — és főként maga az ifjuság — e kirándulást olyan lum-
 polásfélének tekintik. Már a versenytéren igekeznek mentől többen
 fölkeresni a «frissítőket», és ne csodálkozzunk a fegyelem hiányán, ha
 egyes versenyek, vagy csapatok bemutatásai azért késnek, vagy marad-
 nak el, mert nincs bírálójuk. Velem meg épen az történt meg egyszer,
 hogy kirendeltek valahol bírálónak a magam tudtán kívül, olyan ifjusági
 tornaünnepélyen, a melyen intézettel nem jelentem meg, tehát részt
 nem vettem. Szerencsére az utolsó pillanatban észrevettem a dolgot, az
 eljárás miatt nem sokat érzékenykedve helyemre állottam, végeztem
 tisztemet és — még vagy tíz más kollégáét, a kik azalatt tudja isten hol
 voltak.

Nincs meg tehát az általános fegyelem s a tudatos fegyelmezett-
 ség, pedig ez minden tanításnak az első és fő kelléke, e nélkül minden
 törekvésünk hiúnak bizonyul. Kivált a tornatanításban kell erre ügyel-
 nünk, mert a gyors és erélyes testi mozgás igen könnyen elragadja a
 gyermekeket. Sokat beszélnek újabban egy testnevelési miniszteri szak-
 osztályról. Valóban csakis helyes középponti vezetés volna képes meg-
 adni azt, a mit már oly régóta sínylünk.

A mi a rendet már előjárójában megbontani segít, az a rohamos
 készülődés. A feladat ugyanis az, hogy mindazt bemutassuk, a mit az
 intézet növendékei az egész tanéven keresztül, tehát télen is, a rendes
 tornaoktatásban elsajátítottak. Van azonban egy csomó, olyan ver-
 senyre szánt testgyakorlat, a mit csak tavasszal a szabadban lehet gya-
 korolni. Ez a kettő küzd egymással s rendesen annak a javára dől el a
 küzdelem, a melyiket utóbb űztek s innen van, hogy a szertornázásnak
 alig van néhány komolyabb képviselője, pedig ezt az évnek nagyobb
 szakában kell gyakorolnunk, erre utalnak éghajlati viszonyaink is. Már-
 czius végén jó ki a tornaünnepet elrendelő utasítás és két hónap mulva

már ki kell állani. Lám Németországban a tornaünnepeket két évnyi készülődéssel rendezik, pedig nekik ebben száz éves gyakorlatuk van, nekünk meg nyolcz. A kik egy kissé elhanyagolták magukat, sietnek most pótolni a mulasztást, hogy a nyilvánosság előtt kudarcot ne valljanak. S hogy mennyire elég a készülődésre az a néhány hét, azt mindenki jól tudja; de, hogy gyakran még ezt a kis időt is, mulasztások pótlására kell fordítani, az baj. Elenyésznek azonban mind a kettő, ha a dolgot rendszeresítenék. Ha minden tornatanító tudná azt, hogy az év végén a nagyobb nyilvánosság előtt meg kell jelennie az év munkájával, tanításában több beosztással járna el. *Meg kellene tehát állapítani már előre az időt s azt hiszem, hogy egyszersmindenkorra*, akár az intézeti, akár a kerületi vagy országos tornaünnepek számára. Szerintem az intézeti versenyeknek a legalkalmasabb ideje az elméleti osztályvizsgálatok elé, a kerületieké vagy országosaké azok után esnék. Ez legfőleg a VIII. osztály részvételét tenné kétségessé, egyebet nem, de azt a mostani viszonyok között is zavarják. A pünkösd már azért sem alkalmas, mert akkor rendesen egyéb társadalmi ünneplések is vannak, az időjárás még nem oly állandó, mint június végén, no meg azután nyugodtabb lélekkel vesz részt benne mindenki s a tanév befejezéseképen jól esik egy kis kirándulás. Sokan talán lehetetlennek fogják ez időt találni, de ha a testnevelés valóban oly fontos, hozzuk meg neki a kellő áldozatokat. Az ősz hidegsége miatt nem arra való s hogyan mutassuk be szeptemberben a múlt tanév eredményét?

Nem kevésbé fontos és az idő kérdésével szorosan összefügg a *helynek a kérdése* is. A tornaünnepek célja tisztán testgyakorlati, ezért oly körülményeket kell figyelembe venni, a melyek e célnak legjobban megfelelnek. A tornaversenyeknek nemcsak főigazgatóságok székhelyén, hanem mindenütt kell lenniök, a hol középiskola van. Tapasztalati tény ugyanis, hogy minden ily ünnepély az intézet tornászati életében mély nyomot hagy. *A tornaversenyeknek inkább vidékek szerint, mint tankerületek szerint* kellene megoszlanioik. Így könnyebben áttekinthető és összehasonlítható lenne az egyes intézetek munkássága, sőt képessége is, a mennyiben a növendékeket nem csigázná agyon a messzire való utazás. De másra is alkalmas volna a vidékek szerint való csoportosítás. Országos, sőt kerületi versenyeknek is bajuk, hogy fölvevő programjuknak egy részét vagy a jelentkezők nagy száma, vagy az idő rövidsége miatt nem valósíthatják meg. A vidékenként való tervszerű beosztás már most lehetővé tenné, hogy az egyes intézetek versenyző csapatai erőiket előre összemérjék. A következő évben való nagyobb kerületi, vagy a minden harmadik évben rendezendő országos versenyen közülök a győztesek a legszebb eredményt mutassák be. Ez az intézetekben azután bizonyos hagyományos szellemet fejlesztene ki, a mi az

egyetértés ápolására hatalmas eszközül szolgálna. Ez mindenesetre csak a csapatok versenyére áll, s az egyes versenyzőkre nem alkalmazható.

A hely megválasztásánál tekintetbe kell vennünk, legalább még kezdetben, hogy megvannak-e az alkalmas társadalmi feltételek s van-e alkalmas szakember. Mind a kettő nagyban elősegíti a dolognak síma lefolyását. Igaz, hogy tornatanító és tornatanító között különbséget tennünk nem volna szabad, de ha látjuk, hogy Aradon jobban ment végbe az ünnep, mint másutt, önkénytelenül a jó, szákszerű vezetésben keressük és találjuk meg az elért siker nyitját.

Ha az előbb mondottakat megszívnék s azokat valamely torna-ünnep rendezésében figyelemben részesítenék, egy lépést lehetne tenni a tökéletesség felé. A fődolog a rendezésben a fegyelem, az intézésre és tanításra fontos a hely és az idő.

Az ifjúsági tornaversenyeknek némi hasznát látván, azokat az első kísérlet után minisztériumunk fentartotta, és bármennyi is, a mit benne kivetni valónak találunk, mi szakférfiak és a közönség is megmaradásuk mellett szólunk. Tartalmukat azonban más szempontból kell megbírálni, mint a külsőségeket. Az első bajnak a fegyelem hiányát tartom és tartották már mások is régebben, de én egy új körülményre akarom az érdeklődést felhívni, a mi ugyan inkább szakszerű, de azért nemcsak a szakférfiakra tartozik, hanem minden nevelőre egyformán. Az idézett miniszteri rendelet ugyanis azt mondja, hogy az ifjúsági tornaverseny a testnevelés ügyébe egy új fejlesztő elemet akar belevinni, «ez új elem, mint az intézmény elnevezésével is jelezni kívántam, a verseny, kölcsönös mérkőzés és szembeállított erő kifejtés, a mire vajmi kevés ügyet vettek eddig iskoláinkban.» Ez egyenes utat nyitott az *egyéniesség túlságos ápolásának* s határozottan ellentétes álláspontot foglal el a mi nevelési rendszerünkkel szemben. Mi tanárok úgy az elméleti, mint a testi téren osztályokat tanítunk és nem az egyesek képzésére fektetjük a fő súlyt. Középiskoláinkban a német rendszerű tornázást fogadtuk el és tanítjuk ma is. Helyes iránya, a melyről oly hosszú időn át alkalmuk volt a nevelőknek meggyőződniek, a «nevelési» jelzöt biztosította neki. Más szóval szembe van állítva és felkarolva az athletika a nevelési tornázással szemben. Mert mi az athletika? Oly testi gyakorlat, a melyet bizonyos elért eredmények megközelítéseért űzünk. A mi célunk nem ez és soha nem is lehet. Mert midőn mi az egyént képezzük, ő maga nem végezzél számunkra, csak annyiban törődünk vele, a mennyiben a közönség tagja. S nem egyezik-e meg elvünk Kant nevelési elméletével is? Nem ócsárolom én az athletikát, megvan ennek is a maga jogosultsága. Itt különben a kezelés módja inkább a fontos, mert minden testgyakorlás lehet athletikai. Én csak az ellen az alakja ellen szólok, a mely manapság általában divatozik, mert így a legmétélyezőbb hatással van az ifjúságra.

Azt hiszem, nem is gondolták e versenyek létesítői, hogy a személynkénti versenyek mennyi veszedelmet rejtenek magukban. Ily versenyzők kiképzésére nem nyújt sem elég időt, sem alkalmat a heti két rendszeres tornaóra. Meg azután az idő rövidege is úgy hozza magával, hogy a versenyző akár tanára, akár maga annak utasításai szerint a készülődéssel sokat külön is foglalkozzék. S hű képet nyújt-e ez egész évi munkásságáról? Ennek a fokozott munkának azután az a hátránya, hogy vagy az illető egészsége sínyli meg, vagy legtöbb esetben tanulmányai. De ez még talán a kisebb baj, a mit az illető kiheverhet, hanem az, a mit ezáltal a maga lelkének árt, az örökké megmarad benne. Mert ne feledjük, hogy akkor tudjuk életünket a leghelyesebbnek, ha ifjúkori ideáljainkat megvalósítva látjuk. Kiválasztják társai közül. Már a készülődés alatt úgy érzi, hogy nagyobb a többinél. Hátha még a szerencse — mert a zűrzavaros rendezésben alig lehet egyébről szó — egy éremhez, pláne arany éremhez segíti! Tanulótársainak üdvözléseit úgy fogadja, mint alattvalói hódolatokat. Tapasztalja, hogy íme, ez egyszer célzt ért így, hát ez mindig is így lesz tovább az életben. Ekkor plántálódik lelkébe a személyi érdek ápolásának a csrája s fejlesztik a hasonló alkalmak. Nem tartja magát a közösség részének, minden olyast megvet, a mi neki meg nem felel: nem vesz részt a kivonulásban, vagy legalább kényelmesebb módot keres a versenyterre való jutásra s ott a kapuban áll be oszlopába. (Az országos versenyen volt e miatt számtalan panasz.) A szabad gyakorlatokat lehetőleg kerüli, csak muszájból végzi, különben nem vehetne részt a versenyben. Erejét csupán a versenyre tartogatja, csak nem pazarolhatja holmi haszontalan mintacsapatra vagy játéokra? Különben sem tehetné, mert mit keres egy jó futó, súlydobó a csapat-tornázásnál, vagy más helyen, a hol minden izmát felhasználva kellene intézete csapatját győzelemre segítenie. De hiszen ott csak okleveleket adnak s mennyivel szebb ennél a fényes, csillogó érem, «a melyet nyeregőre büszkén viselhet minden hasonló alkalomkor.» Vajjon mit gondolnak tisztelt uraim, nem helyesen gondolkodik-e a gyermek, a mikor a legjobb erejével ezekre a személyes versenyekre készül? Hiszen az első és második díjak arany és ezüst, a harmadik meg papír: csak oklevél. Így volt a múlt nyáron Szatmáron. S ha nem érdemes ezért egy embernek kínlódnia, hogyan volna érdemes egy nehéz mintacsapatban résztvennie? S mit gondolnak, mily hasznát veszi a társadalom az ily eszméktől áthatott egyéneknek, a kinek a közös semmi s a ki azt hiszi magáról, hogy ő annak minden? Kezdetét vette ez az éremhajsza az első tornaversenykor s torna- és sportegyesületeinkben máig már oda fejlődött, hogy egyesek akár a hátukon viseljék, mivel mellükön s övükön már el nem fér. Ez nem az egészséges munka jele.

Vajjon nem helyesebb-e az a másik nevelési módszer, a mit Ham-

burgban a múlt év nyarán a IX. német szövetségi tornaünnepén láttam? Az ünnep harmadik napjának délutánján 3500 fiú és 1000 leány (!) mutatta be ügyességeit. Mind a hamburgi egyesületek növendékei. Először a fiúk, majd a leányok végeztek szabadgyakorlatokat s játékokat. A leányoknak füzerei, de kivált buzogánygyakorlatai igen nehezek és szépek voltak. Személyenkénti versenyek nem voltak. A mutatványok nagyszerű hatást gyakoroltak. Mi magyarok azt vártuk s igen természetesnek találtuk volna, hogyha már éremkiosztás nincs, legalább a kiválóbb csapatokat és mestereiket ott palam et publice a bíróság agyba-főbe dicsérje. De nem. A gyakorlatok végeztével mind szépen elvonultak, megelégedetten, hogy őket nagy közönség nézte és tapsaival megjutalmazta.

Így neveljük a hazának a derék, önzetlenül dolgozó polgárt s amúgy a kapaszkodót. Vagy azt hiszik talán mások, hogy Anglia közép- és főiskoláin nyakig éremben csillogó ifjú athleták vannak? Ott is csak azt veszik matszre a football teambe, a kinek önzetlen játékaról meg vannak győződve s Oxford sem keresi a maga híres nyolczasába azt, aki nem tud alkalmazkodni a másik hét társa munkájához.

PETHE FERENCZ

ÉSZREVÉTELEK A KÖZÉPISKOLÁKRÓL.

A közoktatási tanács állandó bizottságának jelentésében a középiskolák állapotáról a következő kijelentés olvasható: «A döntő mérkőzésnek s az ezután várható, rázkódásoktól ment nyugodt továbbfejlődésnek ideje még messze van. A jövő középiskolájának még körvonalait sem tudjuk megrajzolni». Ha igaznak fogadjuk is el ezen kijelentést, a jövő fejleményeit tétlenül várni nem lehet. Erre hí fel és mutat jó példát maga a közoktatási miniszter is azon tartalmas beszédével, melyet a közoktatási tanács nagygyűlésének megnyitása alkalmával mondott el.

A nevelésre hivatott intézmények között kétségtelenül legkiválóbb helyen állanak a középiskolák. Ezek nem egy, vagy más irányú, speciális gyakorlati célú szolgálnak, hanem nagy részben egyetemes pädagogiai elvek szerint működnek és fejlődnek. Középiskolai kérdések megvitatásának mindig elvek, eszmék harcának kell lennie s érthető, hogy korunkban, midőn az eszmék világát az anyagiség kicsinyes, széthuzó érdekei zaklatják, a középiskolák a legnagyobb válságok elé jutottak. Teljes mértékben érzi ezt Wlassics közoktatási miniszter, ki megnyitó beszédében ezeket mondá: «A szükséges tisztánlátást nem is minden korszak adja meg. Átmeneti, meg nem állapódott, a régi és újjal küzködő korok eszmevilága nem adja meg a szemnek azt a biztosságot, melyre